

Български туристически съюз
ЦЕНТРАЛЕН СЪВЪЗ

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Година XV.

Септември — 1922. / 23

Книга 1

144-45

525

Акварелъ отъ В. Захариевъ

МУСАЛА

ЧЪТНА
ГОДИШНИЦА В. С.

АНТИКВАРНА - В. С.

Цена лв.

№ 195 г.

Восхи Зотаржев:22

Витоша

отъ П. Бакаловъ.

Витоша, красотата на София, е ключът между Балкана, Ихтиманска Срѣдня-Гора, Рило-Родопския масивъ и Люлинъ съ Вискеръ и пр. Тя величествено се издига между Рила и Стара-Планина. На сѣвер тя е ограничена съ Софийската котловина, на сѣверо-западъ граничи съ Люлинъ планина, отъ която я дѣли Владайското дефиле, но съ която генетически съставя едно цяло. На западъ тя се простира до Владайско-пернишкия младотерциеренъ каменовъзгленъ басейнъ, на юго-западъ р. Струма я отдѣля отъ Голо-бърдо. На югъ Верила я свързва съ Рила, на юго-изтокъ е свързана съ Плана планина, а на изтокъ р. Искъръ я отдѣля отъ Лозенскитъ възвишения.

Като орографска единица тя има повече или по-малко правилна коническа форма. Сѣвернитъ и западнитъ ѝ склонове сж стръмни, източнитъ и южнитъ сж по-полегати. И единитъ и другитъ сж прорязани отъ дълбоки долове които служатъ за легла на рѣкитъ, що събиратъ водитъ си по нея.

Витоша е една брънка отъ вододѣлната линия между Черно и Егейско морета. Отъ нея извира р. Струма, която носи водитъ си въ Бѣло море. Изворитъ ѝ се намиратъ подъ са-

мия Черни връхъ отъ кжмъ с. Чупетлово. Подъ Резнийоветъ взима началото си р. Бистрица, а отъ платото сѣверно и западно отъ Черни връхъ събира водитъ си р. Владайска и ги отнася въ Искѣра, а той въ Черно море.

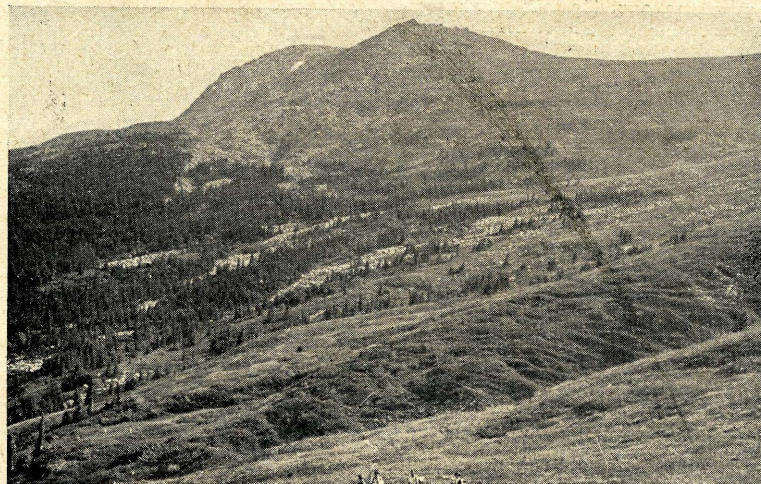
Планината е залесена само въ сѣверо-западнитъ, сѣверните и сѣверо-източнитъ си склонове. Стари и по-хубави гори се намиратъ въ доловетъ на рѣкитъ и то отъ боръ, ела, букъ, джбъ, леска и др. Надъ гористия поясъ се простира платото, покрито съ сочни пасбища и торфища и прошарено съ цѣли поляни отъ смрика.

Витоша е получила днешния си видъ въ много по-къснешни отъ нейното зараждане и образуване врѣмена. Главната ѝ маса, нейната ядка и голѣма частъ отъ склоноветъ ѝ сж отъ еруптивни скали — скали образувани отъ затвърдяването на огненотечна маса — магма, която излѣзла отъ вътрешността на земята.

Въ началото на палеозайската ера на мѣстото на днешната Витоша, Софийското поле, голѣма частъ отъ Софийска Стара планина и Юго-западна Бѣлгария се е ширило дълбоко море, въ което сж се наслагвали ситни глини, прѣвърнати отпослѣ въ черни глинести шисти,

по които днесъ намираме и останки отъ едни организми, наречени граптолити, които именно ни говорятъ за нѣкогашното силурско море. Слѣдъ наслагването на тѣзи глини и втвърдяването имъ, по-късно, следъ като сж се наслагали отъ триаското море и други скали, червенитѣ пѣсъчници (крайбрежно образуване) и черупковия варовикъ, които сжщо сж покривали днешна Витоша, огненотечната маса отъ вжтрѣшността на земята почва да се подига и бавно да изстива подъ тази покривка, като изцѣло изкристализира — тя образува ядката на планината, състояща отъ сиенити и диорити. Още по-

късно, въ края на кредния периодъ и началото на терциера почва да се нагъва Стара планина, образува се подбалканската пукнатина, която опасва и Витоша съ единъ прѣкъснатъ поясъ. Прѣзъ тази пукнатина се изливатъ нови огненотечни маси,

Ръзньовецъ (Витоша)

които сж затвърдѣли на повърхността на земята и сж дали зеленикавитѣ скали, които опасватъ Витоша и образуватъ Люлинъ — андезититѣ.

Вслѣдствие на това нагъване, което през терциера е станало не само у насъ, а и по цѣлата сръдноморска областъ, части отъ земната кора, които дълги години, милиони години сж били покрити съ море, се издигатъ и образуватъ високи планини (Стара планина, Карпатитѣ, Алпитѣ и др.).

Нагъванията, които сж станали на югъ отъ главната балканска пукнатина, сж образували Сръдня-гора, Лозенъ и др. Витоша е продължение на тази сръдногорска верига, но естеството на нейнитѣ скали не е позволило онова нагъване, което е станало въ другитѣ части на веригата. Планинообразуващитѣ процеси сж напловили и напукали нейнитѣ сиенити и андезити.

И тѣй Витоша въ днешния си видъ е почнала да се оформя прѣзъ еоцена. Постепенно съ издигането на Стара планина околнитѣ ѝ полета хлѣтватъ и тя остава да стърчи високо надъ тѣхъ. Хлѣтналитѣ полета ставатъ сладководни езера, които постепенно се запълватъ, като въ тѣхъ се натрупватъ и растителни останки, които сж дали каменнитѣ вжглища (Перникъ, Софийското поле и др.). Тектоничнитѣ, планино-образуващитѣ процеси сж опрѣдѣлили вида на Витоша, днешната ѝ форма (пластиката ѝ) обаче се дължи на по-къснешнитѣ дѣйствия на вжшнитѣ сили — на

ерозията, която въ продължение на много години е отнесла седиментите, които сж я покривали, и частъ отъ еруптивнитѣ скали.

Слѣдъ издигането на Витоша върху ѝ почватъ да дѣйствуватъ атмосферилитѣ — водата въ твърдо и течное състояние и вжздухътъ. Прѣзъ ледниковия периодъ,

когато температурата е била съ 4° по-ниска отъ днешната, тя е била покрита съ постояненъ снѣгъ, снѣжната линия е достигала на височина около 1700 м., даже и по-ниско, и отъ нея сж се спускали нѣколко ледника, които сж отнасяли маса материалъ отъ нейната покривка и сж го наслагвали като морененъ материалъ. Рѣкитѣ пжкъ сж излѣбавали своитѣ корита, като сж раздирали нейните гърди и свличали въ равнината разрушения материалъ. Промѣната на температурата е дѣйствувала сжщо тѣй за разрушаването на скалитѣ.

Това сж главнитѣ фактори, съ които природата е дѣйствувала, за да моделира днешния релефъ, на планината, да ѝ даде тѣзи разнообразни форми, на които окоето на туриста се спира, радва и очудва.

ЛЕДЕНИЦАТА

отъ Ил. Бърдаровъ.

Събрахме се прѣдъ паметника на Хр. Ботевъ. Врѣмето бѣше мрачно. По високитѣ каменисти чуки на Балкана пѣплѣха мъгли. Точно въ 5 часа се упжтихме. Врачанци, които всѣка година устройватъ голѣми излети до лобното мѣсто на най-великия български революционеръ, сж навикнали, може би, да гледатъ, какъ голѣми групи потеглятъ за планината. Но азъ за прѣвъ пжтъ виждахъ събрани повече отъ 200 души, туристи и тѣхни гости, които въпрѣки несигурното врѣме безстрашно и весело напушаха града, за да отдѣхнатъ спокойно въ красивата природа и да се насладятъ отъ нейнитѣ хубости; за прѣвъ пжтъ виждахъ събрани млади хора отъ София, Плѣвенъ и Враца, въ името на една обща, възвишена идея — туризъмъ, — съ пѣсни на уста, забравили за мигъ красотата и суката на тежкитѣ години, които прѣживѣваме; за прѣвъ пжтъ слѣдъ безумната война виждахъ, че има още жизнерадостни и общаващи сили, които не сж грохнали подъ тежката оловена и мрачна покривка на нашата печална дѣйствителностъ и напжтвани отъ ясниятъ гласъ на непоквареното и естествено чувство — любовта къмъ майката земя — бѣгатъ въ храститѣ, всрѣдъ скалитѣ, въ пещеритѣ, за да сподѣлятъ съ тѣзи свои нѣми приятели лютата болка, причинявана отъ всеобщата апатия и алчностъ; за прѣвъ пжтъ виждахъ всичко това и моето охладнѣло вече сърце изведнажъ почувствува нѣкогашнитѣ младежки трепети и захвана чевръсто да бие въ изпълненитѣ ми съ въздишки гърди.

Веднага слѣдъ като напуснахме града Враца и прѣминахме вълнообразната поляна надъ казармата, тръгнахме по стрѣмна, камениста пжтека. Погледътъ ни нагорѣ се запираше отъ низки шумани, надолу можехме свободно да се любиме на разстлалата се равнина. Облацитѣ на изтокъ се червенѣха, сѣкашъ прѣдчувствуваха, че слънцето не ще ги пощади и ще ги пропилѣе съ огненитѣ си лжчи, за да може да помилва дългата весела върволица, която бѣбриво пѣплѣше по стрѣмнината. Сегизъ-тогизъ се спирахме да си откъснемъ по нѣкоя ягода или да си разкъсѣмъ устата съ една глѣтка вода. Доста трудно и изморително бѣ нашето пжтуване нагорѣ, но щомъ стигнахме върха и прѣдъ насъ се откри цвѣтиста падина, ние забравихме умората и тръгнахме още по-бързо. Момичетата берѣха цвѣтя. Провикванията на другаритѣ, които бѣха въ началото на колоната, едва достигаха до насъ, останалитѣ най-отдирѣ.

Слѣдъ повече отъ два часа умѣренъ ходъ стигнахме широка, хлѣтна поляна, въ дѣното на която се намираше входа на „Леденицата“. На нѣколко мѣста бѣха наклали огньове. Изпотенитѣ насѣдаха наоколо, сушеха се и почиваха. Нѣкои закусваха. Други, по-млади, види се не бѣха

още почувствували умора изъ каменистия пжтъ, играеха на футболъ. Топката, злѣ уплашена отъ капризнитѣ муцунки на подкованитѣ туристически обувки, падаше отъ една компания въ друга и внасяше между излетниците още по-голѣмо оживление.

Небето ставаше все по-ясно и по-ясно и найсетнѣ се показаха тукъ-тамъ свѣтлосини петна, които прокудиха и послѣднитѣ опасения отъ дъждъ. Облацитѣ бѣгаха единъ по единъ, като че искаха да ни кажатъ: „Ние не сме ви вече нужни, излетници. Пазихме ви сѣнка изъ стрѣмнината, а сега нека и слънцето ви се порадва“.

— Сбогомъ, облаци. Ние ви благодаримъ.

*

Входътъ на пещерата наподобява свода на малкъкъ тунелъ, доста правилно издѣланъ, високъ около два метра и половина. Ние се бѣхме изправили прѣдъ него и чакахме съ нетѣрпение да излѣзе първата група. Спускахме се на групи по 40—50 души, защото ако влезѣхме всички заедно, би било нужно доста дълго врѣме, докато се пронижемъ единъ по единъ прѣзъ тѣснитѣ пещерни проходи, а отъ продължително чакане вжтрѣ въроятно бихме се простудили. Не далечъ отъ главния входъ, въ храститѣ, казаха, че имало другъ отворъ, по-тѣсенъ, доста стрѣменъ, хлѣзгавъ и неудобенъ за слизание. Да се спусна прѣзъ него не се рѣшихъ.

За да не скучаемъ, подхвърляхме си закачки и си разправяхме анекдоти. Мнозина бѣха обърнали наопако палтата си, за да не ги изцапатъ. Хастарътъ на джобовѣтъ висѣше отстрани и ни размиваше. Тая дребулия ми спомни за дѣтскитѣ години, когато обръщахъ наопако кожуха на баба си и скрилъ се подъ леглото ревѣхъ като мечка, за да изплаша родителитѣ си и по-малкото си братче. Неволно тѣзи спомени отъ младинитѣ ме отнесоха въ приказнитѣ царства на моето дѣтство, когато искрено вѣрвахъ въ духове, въ русалки и самодиви, въ таласѣми и змейове. За минутка ми се стори, че ние всички, които чакахме прѣдъ входа на пещерата, никога не ще излѣземъ вече и — странно, но вѣрно — студени трѣпки полазиха по цѣлото ми тѣло. Мислѣхъ си, че ние всички ще останемъ вжтрѣ и нѣкога, слѣдъ хиляди години, когато други хора влѣзатъ тукъ, ще намѣрятъ нашитѣ кости разхвърлени. Тогава тѣ едва ли биха познали по нашитѣ беззжби и изпочупени черепи, колко сме били весели и нетѣрпеливи прѣди влизането.

Чудно защо ме обземаха такива страшни мисли! Младото дѣвойче, което така наивно разпитваше за пещерата единъ другаръ туристъ и весело се смѣеше на неговитѣ шегаджийски отговори, бѣ много жизнерадостно, за да ми навѣе

мисли за смърт. Слънчевият лъч, който се бѣ пронизалъ прѣзъ облацитѣ и обливаше съ злато полянката, върху която бѣха насѣдали другитѣ излетници, бѣ много свѣтълъ, за да ми вдѣхне мрачни настроения. Сигурно идещиятъ отъ пещерята хладъ ми спомняше за гробъ или пъкъ нѣкоя капка кръвъ, останала въ тѣлото ми отъ моитѣ пещерни прадѣди, ме караше да тѣгувамъ за тѣхъ. Кой знае! Но чинѣше ми се, че не Леденицата, а животътъ бѣ зиналъ срѣщу насъ, и ние съ радостъ очаквахме момента, за да се пѣхнемъ въ неговия леденъ и мраченъ тѣрбухъ, безъ да обръщаме внимание на хубавия юлски день, който напразно ни мамѣше съ своята зелена усмивка да останемъ въ прѣгрѣдкитѣ на цвѣтистата поляна.

— Сторетѣ пѣтъ да излѣзатъ!

Всички се раздвижихме. Единъ по единъ излизаха другаритѣ отъ първата група, Лицата имъ бѣха малко блѣди. Ние пипахме студенитѣ имъ дрехи. Нѣкои носѣха въ рѣцѣтъ си ледъ — истински ледъ прѣзъ юли! Бррр! Нима е толкова студено вътрѣ?

Застанахиятъ на чело на групата другаръ запита, има ли още нѣкой да излиза и, като не получи никакъвъ отгворъ, каза:

Трѣгвайте! Внимавайте постѣлбата

Направихме нѣколко крачки само и се намѣрихме прѣдъ една дълбочина. По стрѣмна дървена стѣлба, висока около десетъ метра, се спуснахме долу въ едно широко прѣдверие, наслано съ тънъкъ пластъ глинена утайка. Отдѣсно горѣ свѣтулкаше дупката на другия изходъ. Добрѣ че не слѣзохъ отъ тамъ. Хубаво пѣрзаяне щѣше да бже по тая мокра червенопрѣстица!

Нѣкой свѣтна и азъ забѣлѣзахъ, че цѣлиятъ сводъ на прѣдверието бѣ обсипанъ съ дребни сталактити. Упжтихъ се налѣво и се подхлѣзнахъ. Подъ краката ми имаше ледена плоча. Странно изглеждаха въ полумрака голѣмитѣ ледени пираниди.

— Не тамъ! — извика нѣкой и ме потегли.

— О, Георги, ти ли си? Какво правишъ тукъ?

— Да, тукъ съмъ на постѣ, засмѣ се той; използувамъ природнитѣ богатства.

— Какво?

— Студя дамаджаната въ леда. Върви въ дѣсно. До виждане.

Казахъ ми, че пѣтътъ, който искахъ да хвана въ

лѣво, прѣзъ ледеветѣ, ставалъ близко стрѣмъ и се раздѣлялъ на три рѣжава. Отъ тукъ се изтичала всичката вода на Леденишкия валогъ, за което свидѣтелствуватъ остатѣци отъ клоне, трѣви и дребни камъни, довлечени отъ пороищата.

Трѣгнахъ на югъ, кждѣто отиваха и другитѣ. Голѣмото прѣдверие се свѣрши и започна тѣсенъ проходъ.

— Навеждайте се добре, каза нѣкой.

— Какво навеждане! — отговори единъ доста дебелъ мжжъ, който правѣше усилия да се промѣкне. — Кажете по-добрѣ да пѣзимъ като змии.

Пещерата стана наново широка. Намѣрихме се подъ единъ сфериченъ сводъ, нареченъ „Малкия храмъ“. Ослѣпителната свѣтлина на магнезия разкри прѣдъ очитѣ ни бѣла варовита купола, обсипана съ дребни сталактити, които хвърляха по та-

вана игриви сѣнки и сѣкашъ ни думаша: „Не ни चुпете! Макаръ че сме така дребни, дълги години трѣбваше да се изминатъ, докато се образуваме“.

Отъ Малкия храмъ се промѣкнахме пакъ прѣзъ една тѣснина и се намѣрихме въ една обширна елипсо-видна зала, поширока отколкото дълга и висока, може би, повече отъ 15 метра. Тя бѣ украсена съ таки-

ва чудновати и красиви сталактитови образувания, че не безъ право я наричатъ. „Голѣмия храмъ“. Наистина само храмъ може да се нарече тоя грамаденъ, естественъ сводъ, широкъ около 30 и дългъ около 25 метра, декориранъ най-артистично съ голѣми и малки сталактити. Много отъ тѣхъ сж се слѣли едни съ други и се спускатъ като завѣси; други висятъ като осамотени голѣми конуси, подобни на збитѣ на зиналъ звѣръ. Тукъ-тамъ сталагмити се издигатъ катоobeliski, или сж стѣпили като грамадни слонови крака. На югъ нѣколко сталактити стигатъ чакъ до долу и образуватъ съ стройнитѣ си колони единъ естественъ олтаръ, до който изкачването става посрѣдствомъ малка дървена стѣлбица. Подъ нея и по нея пѣплѣха туристи съ фенери и свѣщи въ рѣцѣ. Като гледахъ всичко това, безъ да искамъ, се прѣнесохъ въ тъмнитѣ лабиринти, изъ които Виргилий развеждаше Данте, а душитъ наоколо се движеха безспирно изъ мрачината.

Червенъ бенгалски огнь обагри хора и скали. Празнична, трепетна свѣтлина обля всичко съ ле-

Леденицата

гендарна хубост. Напразно геологията и науката за ерозията ме бѣха учили, какъ се образуватъ подобни пещери — азъ не вѣрвахъ. Това бѣше истински храмъ, изваянъ отъ вѣщъ подземенъ архитектъ и ние всички смаяни мълчехме и гледахме необикновенитѣ пещерни хубости.

Изведнажъ чухъ глухъ шумъ, сѣкашъ шумъ отъ крилата на голѣма птица. Пушекътъ отъ бенгалския огънь се събра и взе форма на демонъ съ дълги крилѣ и опашка. Той хвъркаше бързо и яростно надъ насъ и кърваво освѣтенъ се усмихваше, размахваше крилѣ, отъ които падаха студени капки върху смутенитѣ ни лица. Бързо демонътъ поставише голѣми сталактити по свода и дълбаеше варовитата скала. Най-сетнѣ той седна срѣдъ стройнитѣ колони на олтаря, които самъ си бѣ издигналъ, показва страшитѣ си конусовидни зъби отъ правилни сталактити и прѣзрително се провикна:

„Ей, вие, малки човѣчета, които сте дошли да смущавате моитѣ тъмни покои, за да пишете въ вашитѣ дебели книги, какво сте видѣли, и за да се самоизмамвате, че сте открили всичко. Вижете! Азъ направихъ това. Моето име е Врѣме, моитѣ крила сж Вѣчностъ. Азъ не взехъ за моделъ нито нѣжната Венера, нито мускулестия Херкулесъ, защото тѣхната плътъ трае за мене само една секунда. Само камъкътъ има за мене цѣна. И камъкътъ, който е въ васъ, е мой — вашитѣ кости сж мои. Азъ познавахъ вашитѣ дѣди и баби. Тѣ бѣха цѣли покрити съ косми и по-силни отъ васъ. Виждалъ съмъ ги не веднажъ да се борятъ съ пещерната мечка. Тукъ тѣ живѣеха въ мракъ, но виждаха и чувствуваха по-ясно отъ васъ, които живѣете на свѣтлината, а все пакъ се блѣскате като слѣпци о стѣнитѣ на живота. Врѣме е моето име, а моитѣ крила сж Вѣчността. Азъ изваяхъ тоя храмъ подъ земята, азъ направихъ и гранитнитѣ паметници надъ земята, които цѣлуватъ облацитѣ. Азъ събрахъ коститѣ на единствения герой между васъ, събрахъ ги отъ отсрѣщния хълмъ, дѣто куршумътъ го прониза, и скрихъ непокорния му духъ въ тая пещера, кждѣто скривамъ всички, които сж творили съ камъкъ нѣщо за Вѣчността. А вие, жалки човѣчета, вие му направихте едно малко паметниче тамъ долу въ града, а свѣтлия му духъ пропъдихте отъ тѣмнитѣ на вашитѣ души, които той щѣше да освѣтлява по-добрѣ, отколкото вие освѣтлявате съ димящия си бенгалски огънь живѣлището на вашитѣ праотци“.

Изчезна пурпурната свѣтлина и демонътъ се изгуби нѣкъдѣ. Ние се раздвижихме и захванахме да бѣбремъ, като че можехме да изкажемъ съ думи това, което бѣхме видѣли и почувствували. Бавно и прѣдпазливо трѣгнахме къмъ югозападния

край на „Голѣмия храмъ“, минахме край колонитѣ, изкачихме се по дървената стлбица и трѣгнахме прѣзъ единъ нисъкъ проходъ, въ началото на който безразборно бѣха разхвърлени разноформени сталактитни завѣси.

Веднага слѣдъ това свихме на западъ и по една полегата и хлѣзгава плоча прѣминахме до послѣдното разширение на пещерата — залата на малкото езерце. Езерцето се намира въ дѣното на куполното разширение и е естествено оградено съ кржгли стѣни отъ бигоръ, напластени вѣроятно отъ капешата изъ пукнатинитѣ силно варовита вода. То има форма на голѣмъ порцелановъ сждъ, плиткъ, изпълненъ съ бистра, студена вода. Всичко около него е украсено съ млѣчно-бѣли сталактитови форми. Отдѣсно има една дупка прѣзъ която се отива доста навжтрѣ.

Надвѣсихъ се да си налѣя чашка вода, но изведнажъ ми се стори, че виждамъ въ водата една бѣла фигура. Тихото езерце се раздвижи и прѣдъ мене застана русалка. Тя кротко ме гледаше съ милитѣ си очи. По устнитѣ ѝ играеше приятна усмивка, като луненъ свѣтликъ по тихо море.

— Коя си ти и какво търсишъ въ тъмната пещера на Врѣмето?

„Врѣмето е мой братъ. Азъ съмъ Любoвѣта. Безъ него азъ не бихъ била вѣчна, безъ мене той би билъ страшенъ“.

Нейниятъ гласъ бѣ нѣженъ като ромона на пролѣтенъ дѣждъ по младитѣ листа на гората.

Врѣмето и Любовьта! Тукъ научихъ, че тѣ сж братъ и сестра. Пещеритѣ сж тѣмнитѣ кѣтчета на душата на земята, кждѣто се ражда Любовьта и кждѣто се крие Врѣмето — черниятъ демонъ съ крилата на Вѣчността.

Пихъ отъ тоя източникъ и тайнствено чувство ме обзе. Сѣкашъ невидима жрица ми поднасяше златна чаша, изпълнена съ светена вода, текла капка по капка отъ милитѣ очи на русалката.

Задъ езерото пещерата продължава още около 10 метра и свършва съ пропасть. Но азъ нѣмахъ смѣлостъ да отида тамъ. Въ най-голѣмия мракъ сигурно бѣха покоитѣ на Любовьта.

*

На излизане отъ Леденицата другаритѣ отъ слѣдната група ни чакаха нетърпеливо прѣдъ входа на пещерата, пипаха студенитѣ ни дрехи и тихо си шепнѣха:

— Колко сж блѣди!

Нѣкои отъ насъ носѣха въ ржцѣтѣ си буци ледъ, а азъ носѣхъ въ душата си тѣжния погледъ на русалката отъ малкото езеро и по лицето си студени капки отъ крилата на Вѣчността.

Освещаване на хижа Скакавица

ЗА НАБЛЮДАТЕЛНОСТЪТА НА ТУРИСТА

Има различни туристи. Едни повече гледатъ, други виждатъ, а съвсѣмъ малко наблюдаватъ мѣстноститѣ, прѣзъ които прѣминаватъ. Първата категория сж туристи, които пжтватъ заради укрѣпителнитѣ за тѣлото послѣдствия. Тѣ нѣматъ отъ туризма никакъвъ духовенъ придобивъ, та не заслужаватъ да се говори повече за тѣхъ. Истински туристи сж ония, които пжтватъ съ отворени очи. Тѣ изпитватъ духовна наслада отъ общението съ природата, като се запознаватъ съ хубавото и великолѣпното въ нея и съ тайнитѣ на нейнитѣ закони и то толкозъ по-добрѣ, колкото повече я наблюдаватъ. А не е равносилно, дали сме се задоволили да видиме само нѣкои природни кжтища, както обикновено се върши, или сме се постарали да ги обхванемъ съ повече характерни подробности, като си служимъ и съ наблюдението. Наблюдението не е пасивно възприятие. Да наблюдаваме ще рече, да прослѣдимъ очертанията, да обхванемъ и разберемъ съпоставката на свѣтлитѣ, тъмнитѣ и обагренитѣ площи, да проникнемъ въ причинитѣ на външнитѣ явления прослѣдимъ всичко изобщо, което съдържа една изпрѣчила се

прѣдъ очитѣ ни природна картина. И образитѣ, които ще се отпечататъ въ нашето съзнание, ще бждатъ въ тоя случай много по-ясни и силни.

Какъ пжтватъ отдѣлни туристи, ни показватъ тѣхнитѣ описания на природата. Виденото само, макаръ и да се прѣдава изобщо вѣрно, особено въ очертанията, запазва извѣстна неясностъ и схематичностъ и не изпква достатъчно ясно между сродни сцени, тѣй като му липсватъ характернитѣ бѣлѣзи, които се схващатъ, ако се наблюдаватъ. Описанията на видени само нѣща се прѣдаватъ винаги съ повърхностни, мъгляви изрази, които не сж въ състояние да възбудятъ у четеца или слушателя ярки картини. Така на повърхностно видяване се дължатъ описания, въ които се срѣщатъ бездушни изрази като „планини съ хубави форми“, „прѣлѣстни долини“, „хаосъ отъ планини“, или се говори общо за планини, долини, равнини и други подобни обобщения.

Особено често това личи при художествената литература, кждѣто употребата на поетически сравнения при описание на природа, която не се познава достатъчно, прави описанието повърх-

ностно, еднообразно и пълно съ повторения. Съ право бълъжи Р а ц е л ъ за нѣмски романтици, че отминаватъ нетърпеливо покрай обикновенитѣ природни явления, защото послѣднитѣ не даватъ никаква храна на тѣхното смѣтно търсене тайнитѣ на природата. „Тѣ искатъ“, продължава той, „да разгатнатъ тайнственитѣ знаци на облацитѣ и горитѣ, на звѣздитѣ и цвѣття, безъ да сж се научили да четатъ, и затова тѣхнитѣ писания на природата сж така често разтегнати и безъ връзка съ прѣдмета“.

Имащитѣ пѣкъ способността да наблюдаватъ обхващатъ видената сцена въ всичката ѣ цѣлостъ и съ нейнитѣ подробности, и въ описанието си служатъ съ изрази, които даватъ веднага готови картини.

За добритѣ туристи, които искатъ да намиратъ въ туризма най-голѣмо удоволствие, нѣма нищо по-желателно отъ това, да бждатъ добри наблюдатели — нѣщо, за което иматъ всичката възможность, — и да не се задоволяватъ вече само съ пасивни възприятия. И това тѣ могатъ да постиг-

натъ съ малко повече воля. Отначало, както всѣки обикновенъ наблюдателъ, тѣ виждатъ нѣщата едностранчиво и фрагментарно, като едни отъ тѣхъ виждатъ подробноститѣ, а други голѣми площи и очертанията имъ. Полека-лека тѣ се научаватъ да виждатъ и двѣтѣ и да ги съединяватъ въ общъ образъ, т. е. научаватъ се да наблюдаватъ. Имайки възможность да сравняватъ смѣняващитѣ се една подиръ друга картини при тѣхното пжтуване изъ близки и далечни крайща, у тѣхъ могатъ да се развиятъ силно наблюдателни способности, та бърже да откриватъ локалнитѣ различия на сродни картини и да различаватъ случайното и несжщественото отъ фундаменталното и сжщественото. Такива туристи могатъ да обхванатъ художественитѣ и научни елементи на пропжтуваната мѣстность и излетитѣ имъ тогава ставатъ по-смислени и имъ доставятъ истинска наслада и духовенъ придобивъ.

Само чрѣзъ продължително наблюдение туристътъ може да добие художествено и научно разбирание на нѣщата въ природата. К. Д-въ.

СВѢТЕНЕТО НА ЧЕРНО МОРЕ

от зап. лейтенантъ С. Ивановъ.

Който е стоялъ до късно въ тъмнитѣ лѣтни нощи на брѣга на нашето Черно море, той не рѣдко се е възхищавалъ на една отъ най-чуднитѣ картини на морето. Изъ воднитѣ морски простори излиза ярка свѣтлина, като че морето иска да отдаде на тъмното небе прѣзъ нощта свѣтлината, която то е погълнало отъ него прѣзъ течение на деня. Ако се приближите къмъ разбиващата се вълна и се взрете въ нейнитѣ разсипащи се капчици, ще забѣлѣжите, че тѣ свѣтятъ и даже, като паднатъ на пѣсѣка, тѣ го покриватъ съ единъ огненъ слой, приличащъ на разстопенъ и нажеженъ металъ. Прокарате ли ржката си по заляния отъ вълната и още влаженъ пѣсѣкъ, ще се покажатъ по пѣсѣка свѣтли точки. Ударите ли по водата, подъ вашата ржка ще блесне свѣтлина, като на изгасващъ огнь. Това удивително явление ще ви накара да се задържите повечко на морския брѣгъ, за да можете да изпитате по-дълго врѣме красиво-величествената гледка, която само моряцитѣ могатъ да наблюдаватъ въ пълния си видъ въ откритото и бурно море. Прѣдъ нейнитѣ неописни хубости тѣ даже забравятъ умората и несгодитѣ на дневния си животъ и прѣкарватъ нощнитѣ си дежурства въ особено удоволствие и съзерцание...

Ударите ли съ лодъчно гребло по водата, хвърлите ли камѣкъ въ нея, проплава ли риба близко около повърхността, разбие ли се вълна въ брѣга или прѣдъ носа на кораба, пжтува ли корабътъ въ морето и се вгледате въ оставащата слѣдъ него струя, въ всичкитѣ случаи тия движения прѣдизвикватъ появяването на хиляди яркосвѣтещи точки,

които приличатъ на блѣстящи искри; тѣ се запалватъ моментално въ колебающата се водна повърхность и сж видими прѣзъ всичкото врѣме, докато водата се успокои. Това свойство на морската вода да свѣти при извѣстни обстоятелства се нарича фосфоресценция.

Всичкитѣ морета и океани притежаватъ свойството да свѣтятъ, макаръ и въ не еднакви размѣри и съ различна интензивность. Най-интенсивно се показва това явление въ топлиитѣ страни, около тропицитѣ, а най-слабо — въ полярнитѣ морета. Още отъ древно врѣме е било извѣстно, че нѣкои отъ обитателитѣ на моретата изпущатъ свѣтлина, обаче настоящето свѣтене на моретата — свѣтенето на цѣли водни маси — е явление, което е установено по-късно и едвамъ въ миналия вѣкъ изслѣдвано. Тия изслѣдвания показватъ, че свѣтенето на морето се дължи на физиологическитѣ свойства на нѣкои отъ организмитѣ, които населяватъ морето, а не на неорганическата природа на неговитѣ води, както нѣкои сж прѣдполагали по-рано. Тѣ (изслѣдванията) установяватъ положително, че причината за свѣтенето на морето сж животнитѣ, които го обитаватъ, като участвуватъ въ това явление посрѣдствено или непосредствено. Числото на тия животни е доста голѣмо, при това измежду тѣхъ ние срѣщаме прѣдставители на всичкитѣ по-значителни групи отъ царството на морскитѣ животни. Все пакъ, най-голѣмо участие въ това явление взематъ най-проститѣ (едноклѣтъчни) животни и инфузориите.

Свѣтенето на Черно море, особено въ нѣкои

сезони, е доста значително. То се прѣдизвиква главно отъ така нареченитѣ нощно-свѣтци или морски свѣтулки (*Noctiluca miliaris*) и отъ *Pyrosoma micans*, които по някога се явяватъ въ грамадно количество. Черното море свѣти най-силно въ края на лѣтото и въ началото на есенята (августъ—ноември), по-малко прѣзъ пролѣтѣта и началото на лѣтото, и най-слабо, едвамъ забѣлѣжимо, прѣзъ зимата. При това трѣбва да се отбѣлѣжи, че прѣзъ отдѣлнитѣ сезони то не свѣти постоянно и съ еднаква интензивностъ, а периодически и съ различна сила, въ зависимостъ отъ присѣтствието, количеството и качеството на причинитѣ, които пораждатъ това явление.

За да имате още по-пълна картина за това величествено и рѣдко по рода си явление — свѣтенето на черноморскитѣ води — направете една нощна разходка съ лодка изъ Варненския заливъ по начина, както руския професоръ Остроумовъ прѣдлага.

За тази цѣль изберете тъмна, безлунна, тиха нощъ прѣзъ втората половина на лѣтото. Щомъ влѣзете въ една отъ лодкитѣ, които очакватъ пасажери въ пристанището при паспортната будка, тя ще се залюлѣе и около нея ще блѣсне фосфорична свѣтлина. Накарайте вашия лодкаръ да ви изкара изъ пристанището и да ви закара на срѣдата на залива — между фара Галата и Морската градина; отъ всѣки ударъ на греблата му ще се разсипватъ по всички страни свѣтещи капки, а задъ лодката послѣдователно ще се образува свѣтла ивица, която особено добрѣ се очертава и освѣтява околната тъмна морска повърхностъ. Погледнете въ морето: проплава ли риба или друго животно — тѣ ще се освѣтятъ отъ сжщата фосфорична свѣтлина и пжтѣтъ имъ ще се очертае по сжщия начинъ. Причинителитѣ на свѣтенето лесно могатъ да се събератъ. Вземете една рѣдко тжкана носна кърпичка, хванете я съ двѣтѣ си ржцѣ по за двата ѣ края и я потопете въ водата. Отъ хода на лодката и наляганието на водата тя ще се надуне и ще почне да свѣти като фенеръ. Слѣдъ нѣколко минути извадете кърпичката, както е напълнена съ вода, отсавете да се изтече водата прѣзъ нея, а това, което остане, внимателно изсипете въ чаша напълнена съ морска вода, взета прѣзъ врѣме на разходката. Това може да повторите нѣколко пжти

подъ редъ. Слѣдъ като привѣршите разходката си и се насладите достатъчно отъ необикновената гледка на ненагледното море, вземете чашата съ себе си въ кжщи. Тамъ, на тъмно, разклатете или ударете чашата и ще видите, че повърхността на водата, особено въ крайщата си, ще засвѣти. Ако разгледате повърхността на водата или крайщата ѣ до стѣнитѣ на чашата, слѣдъ като сте запалили вече свѣщъ или лампа, вие ще видите, че всичко въ чашата е осѣяно съ малки — колкото главичка на топлийка, прозрачни като бисери, шарчета. Тѣзи шарчета сж едноклѣтъчнитѣ организми — морски свѣтулки (*Noctiluca miliaris*). Тѣ именно обладаватъ способността да реагиратъ на раздражението съ фосфорична свѣтлина. Морскитѣ свѣтулки се отличаватъ съ голѣмо лакомство. Въ плазмата имъ намирате не само малки организми и откжследи отъ водорасли, но понѣкога даже и вжлнени разноцвѣтни влакна, безъзмѣнно остатѣци отъ нишкитѣ на разкжсанитѣ и носенитѣ отъ морето корабни знамена. На врѣмена по брѣговетѣ се наблюдава такова голѣмо количество морски свѣтулки, че денемъ това може да се забѣлѣжи по розово-червения цвѣтъ на водата. Не винаги обаче свѣтенето на Черно море зависи главно отъ морскитѣ свѣтулки. Има и други свѣтещи организми, които по нѣкога се явяватъ сжщо въ грамадно количество — това сж тѣй нареченитѣ *Pyrosoma micans*, които сж по малки отъ морскитѣ свѣтулки и които по способа на хранението си спадатъ къмъ растителнитѣ организми.

Какво назначение има свѣтенето на морето въ природата? Защо, слѣдъ като се раздражнятъ, най-малкитѣ морски животинки издаватъ присѣтствието си съ такова величествено явление? Ето въпроси на които още никой не е отговорилъ. Всички до сега само сж се възхищавали отъ красотата на това явление и се удивляватъ на великата творческа ржка, която го е създала. А то трѣбва да има нѣкакво значение, защото нищо въ природата не е създадено безъ смисълъ.

Литература: — Г. Хартвигъ — „Морето и неговия животъ“ Москва 1864. К. Келеръ — „Живота въ морето“, С. Петербургъ 1905. С. А. Зерновъ — „Къмъ въпроса за изучаване живота въ Черно море“, С. Петербургъ, 1913 г.

ГОДЕНИЦАТА НА МОНБЛАНЪ

по Алфредъ Щайницеръ.

Въ 1838 година една 44 годишна дама, госпожица Ханриета д'Анжвилъ, изкачва като първа туристка Монбланъ, безъ прѣди това да е правила нѣкои забѣлѣжителни излети. Съ това възрастната дѣва става знаменитостъ на деня и бива отличена

съ името „Годеницата на Монбланъ“ (la fiancée du Montblanc).

Госпожица д'Анжвилъ е отъ стара френска аристократическа фамилия. Израсла на село тя обичала природата и правила много излети изъ

Юра. Прѣзъ юли 1838 година тя отива въ Шамони, кждѣто у нея окончателно узрѣва плана за възкачването на Монбланъ. Още сжщия мѣсецъ тя се връща въ Женева, за да се приготви за експедицията, която вече нѣколко години занимавала мислитѣ ѝ. Когато слѣдъ нѣколко дни лошо врѣме тя вижда отъ острова на Русо бѣлата шапка на Монбланъ, „сърцето ѝ почнало да бие силно, дълбоки въздишки излизали отъ гърдитѣ ѝ и горещо желание, да се изкачи горѣ, обземало цѣлото ѝ същество“.

По-мжно отъ самитѣ приготовления било да се прѣдодлѣятъ прѣдразсждѣнитѣ въ сѣмейството и у приятелѣ, защото на възкачването на Монбланъ се гледало не само като на опасно, но и като на съвсѣмъ не женствено прѣдприятие. Една приятелка англичанка я заклѣвала съ сълзи на очитѣ да се откаже отъ нещастното си намѣрение. Но госпожица д'Анжвилъ останала непоколебима. Тя направила завѣщанието си, съвѣтвала се съ лѣкаря си, какъ трѣба да се държи прѣзъ врѣме на възкачването и слѣдъ него, и отпътувала за Шамони. Пристигнала тамъ тя повиква старея на водачитѣ, Кутѣ, и му възлага да намѣри нужнитѣ водачи и носачи. Въ експедицията сж взели участие освѣнъ Куте още петъ водача и шестъ носача. Слѣдъ ангажирането на водачитѣ почва набавянето на провизии. Оригиналната листа по-долу ни дава ясна картина за трудноститѣ и неудобствата, съ които е било съпроводено едно изкачване на Монбланъ въ онова врѣме. Общитѣ провизии се състояли отъ:

- 2 овнешки бута
- 2 говежди езика
- 24 пилета
- 6 самуна хлѣбъ по 1 1/2—2 кгр.
- 18 шишета бордо (вино)
- 1 шише конякъ
- 1 шише сиропъ
- 12 лимона
- 1 бжчонка обикновено вино
- 1 1/2 кгр. захаръ
- 1 1/2 кгр. шоколадъ
- 1 1/2 кгр. сухи черни сливи.

Освѣнъ това за всѣки единъ отъ участницитѣ въ експедицията е било взето по 1 пудинка, 1 шише лимонада, 1 шише оранжада и едно гърне буйонъ отъ пиле. Всичкитѣ тѣзи припаси сж били разпрѣдѣлени въ торби, а сжщо така и нужнитѣ за експедицията и за бивака подъ скалитѣ на Гранъ-Мюлѣ (Grands - Mulets) вжжа, палатки и други нѣща.

Госпожица д'Анжвилъ описва сама костюма, който тя си поръчала за възкачването. Той се състоялъ отъ: риза и гащи отъ червена фанела; два чифта единъ връзъ другъ обути чорапи отъ коприна и вълна; здрави, подковани обуца; панталони-бричъ отъ шотландски кариранъ вълненъ платъ, които достигали до глезенитѣ и били подплатени съ фланела; дълга до надъ колѣнитѣ блуза отъ сжщия платъ, придържана отъ коланъ; гарни-

рана съ кожа мека шапка и друга, подплатена съ зеленъ платъ, сламена шапка; воалажена маска, очила за снѣгъ, шалъ, боа, кожена перелина и алпийска тояга. Единъ акварелъ, изработенъ на врѣмето по нейно описание, я прѣдставя въ този оригиналенъ костюмъ.

Въ навечерието на тръгването тя написала още нѣколко писма до приятели и легнала да спи едва въ 1 часа слѣдъ полунощъ. Тя „спала тѣй хубаво, че трѣбало да направи доста усилия, за да стане, когато стареятъ на водачитѣ дошелъ да я събуди“. Слѣдъ хубава закуска групата потегля въ 6 часа сутриньта. Балконитѣ на хотелитѣ били заети отъ любопитни. „Всички, които слѣдѣха нашия малъкъ керванъ по пжтя въ долината, ме увѣряваха, че азъ съмъ правила много добро впечатление. Азъ не се изкачвахъ, а хвърчехъ, и често водачите ме спираха: „Полека, полека!“, разказвала тя отпослѣ. Когато водачитѣ искали да ѝ помогнатъ да мине прѣзъ нѣкоя пукнатина на ледника и плахо се съвѣтвали, дали една жена ще може да мине отъ тамъ, тя отговаряла: „Жената ще мине навсѣкждѣ, кждѣто прѣдъ нея сж минали двама мже“.

Въ два часа по обѣдъ стигнали на Гранъ-Мюлѣ, кждѣто трѣбало да прѣнощуватъ въ носенитѣ палатки. Госпожицата нѣмала никакъ апетитъ, „бѣ ми невъзможно да ямъ; мислитѣ ми и моливътъ ми ме забавляваха до вечерьта“. Подъ скалитѣ се била разположила за нощувка и друга една излетна група: графъ Каролъ фонъ Шопенъ, полякъ, който изпратилъ картичката си на госпожицата и искалъ да ѝ направи визита. Тя прѣдложила да се събератъ водачитѣ на двѣтѣ групи за единъ концертъ и скоро екнали народни пѣсни, размѣсени съ тънже на лавинитѣ (прѣспитѣ). Това природно явление изглежда да е поозадачило иначе храбрата дама. Тя „молила Бога горещо, да запази сплътницитѣ ѝ отъ всѣкакви нещастия“, и завършила молитвата си съ молба „да помогне за успѣха на нейното прѣдприятие“.

Нощьта била студена, така че госпожицата не могла да спи. За нея било истинско облекчение, когато най-сетнѣ водачитѣ единъ слѣдъ други се събудили: „като че ли слънцето на възкресението изгрѣ“ пише тя. Закусили и потеглили в два часа сутриньта.

„Едва кога стигнахме на ледника на Грандъ-Котъ (Grande-Côte)“ пише госпожица д'Анжвилъ, „азъ трѣбаше да се боря съ двама неприятели, единъ отъ другъ по-упорити. Прѣзъ врѣме на изкачването получавахъ силно сърцебиене, а като почивахъ, ме налягаше летаргически сънъ, който не приличаше на естествения сънъ, а на нѣкаква умора, която отъ очитѣ се разпространяваше по цѣлото тѣло. Необходимата за прѣодоляване на това сънно състояние енергия бѣ по-голъма, отколкото можахъ да си прѣдставя. Азъ трѣбаше да направѣмъ всичкитѣ си сили. Едва направѣхъ шесть-седемъ крачки, сърцето ми почваше да бие

до прѣсване и азъ се хвърляхъ на земята, побѣдена отъ летаргическия сънъ.

„Това мжчително състояние ме бори цѣли четири часа, безъ нито за моментъ да помисля да се откажа отъ възкачването. Това показва, какъ силно ме владѣеше мисълта, че трѣба да достигна върха. Защото — имаше едно много просто срдство да оздравѣя веднага: да се върна назадъ. По едно врѣме помислихъ, че тѣлото ми ще стане жертва на овладялата ме силна воля. И тогава казахъ наводачитѣ: „Ако ли умра прѣди да стигна върха, занесете трупа ми горѣ и го оставете тамъ; родителитѣ ми ще Ви възнаградятъ, ако изпълнитѣ последната ми воля“. Но, слава Богу, удаде ми се сама да се изкача горѣ, и въ момента, когато кракътъ ми стъпи на върха, азъ се почувствувахъ като по чудо веднага отморена. Новъ животворенъ сокъ изпълни жилите ми, сънливостта изчезна и азъ чувствувахъ нови сили въ членоветѣ си. Азъ пакъ владѣехъ всичкитѣ си чувства и тѣлесни способности, можахъ да се наслаждавамъ напълно на великолѣпната картина, що се откриваше прѣдъ очитѣ ми. Съзнанието, че побѣдихъ почти капитулиралото тѣло и доведохъ до щастливъ край едно начинание при усювия, при които мнозина куражлии биха се отказали ме изпълваше съ задоволство.

Бѣ единъ часа и половина, когато моя кракъ стъпи на Монбланъ и азъ забихъ върха на тоягата си въ леда, както войникътъ забива знамето на крѣпостта, която е взелъ на атака. И седнахъ на леденъ тронъ и написахъ съ лице обърнато къмъ Франция петъ записки, които свидѣлствуваха на тия, до които бѣха отправени, че азъ си спомняхъ за тѣхъ“.

Врѣмето било великолѣпно, изгледътъ безупреченъ. Слѣдъ като се порадвали нѣколко минути на гледката, пуснали единъ гжлѣбъ, който носѣди съ себе си. Госпожица д'Анжвилъ закрѣпила на крака му една картичка, която извѣстиявала на притежа-

теля на гжлѣба, свещеника въ Шамони, щастливото изкачване.

„Е-е“, обърналъ се внезапно Куте къмъ госпожицата, „сега, слѣдъ като видѣхте всичко, що може да се види отъ тукъ, трѣба да се качите и по-високо отъ Монбланъ“. — „Има ли пжтъ за мѣсеца?“ отвърнала засмѣно госпожицата. — „Сега ще видите“, казалъ Куте, па кръстосалъ ржцѣтѣ си съ ржцѣтѣ на Депланъ и поканилъ госпожица д'Анжвилъ да седне на това импровизирано

седло. И водачитѣ издигнали на високо, колкото могли. Слѣдъ това тѣ я помолили да имъ позволи да я цѣлунатъ, тѣй като тѣ били заслужили тази милость, като завели за пръвъ пжтъ една дама на най-високия връхъ на Алпитѣ. Госпожица д'Анжвилъ посрѣщнала съ удоволствие молбата имъ и отпослѣ увѣрявала, че тѣзи цѣлувки били толкова срдечни, че трѣба да сж се чули чакъ въ Шамони.

Малко слѣдъ два часа, слѣдъ като госпожицата издѣлбала въ заледения снѣгъ девиза си „vouloir c'est pouvoir“ (да искашъ, ще рече да можешъ), по теглили назадъ.

Пжттѣ прѣзъ Гранъ-Плато билъ много изморителенъ, защото снѣгътъ билъ мекъ и краката затжвали на джлобоко. Затова останали да ношуватъ втори пжтъ при Гранъ Мюле. Вѣтърътъ не позволявалъ да построятъ палаткитѣ, вслѣдствие на което

нощта била твърдъ неприятна. Въ 6 часа суринътъ потеглили пакъ. На Пиеръ-Поантю ги чакала богата закуска, изпратена отъ единъ добъръ приятель. А приятелката англичанка на госпожица д'Анжвилъ изпратила насрѣща имъ до надъ гората едно муле, което обаче госпожицата отказала да язди.

Влизането ѝ въ селото (Шамони) е приличало на цѣло триумфално шествие. Тя е била посрѣщната съ възторжени „ура“. Самъ кметътъ я причакалъ, за да я поздрави.

Отъ нѣмски: Пѣйо.

Изкачването на г-да д'Анжвилъ на Монбланъ

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

XV. редовенъ съборъ на Б. Т. Д. въ гр. В.-Търново.
— За трети пътъ отъ основаването на Българското Туристическо Дружество старата българска столица посрѣща стеклитѣ се отъ разнитѣ крайща на родината пратеници на българскитѣ туристи и този пътъ има щастието да ги посрещне и приюти въ собственъ тѣхенъ домъ — първия туристически домъ въ България, чието освещаване трѣбаше да ознаменува XV редовенъ годишенъ съборъ на Дружеството. Още въ навечерието на събора една частъ отъ членоветѣ на Централното Настоятелство и нѣкои нетърпеливи съборяни се намѣриха въ Търново — да подпомогнатъ тамошния клонъ по уреждането на събора и всичко около него.

На 24 май сутринъта пристигнаха съборянитѣ, едни отъ сѣверъ, други отъ югъ, посрещнати на гарата отъ прѣдставителитѣ на търновци, и въ стройни редове — една внушителна манифестация — се отправиха подъ еката на „Балкани, дигайте се...“ прѣзъ града за хижата — мѣстото на събора и квартира на голѣма частъ отъ гоститѣ. Акламирани по пътя отъ сродни организации, а при входа на Царевецъ отъ старитѣ опълченци, които искаха да видятъ въ тѣхъ своитѣ замѣстници, прѣдъ хижата тѣ бѣха посрѣщнати и привѣтствувани съ „добръ дошли“ отъ прѣдседателя на търновския клонъ Трапезица, г. Ил. Златевъ. Въ хижата заеха квартири по-голѣмата частъ отъ съборянитѣ, а нѣкои бѣха настанени по частни кѣщи въ града. Къмъ 10 часа всички съборяни се намѣриха на Марно поле, на горната частъ на града, дѣто участвува въ молебствието и празненството въ честъ на св. св. Равноапостоли Кирилъ и Методи.

Въ 3 ч. слѣдъ обѣдъ въ салона на хижата прѣдседателъ на Централното Настоятелство, г. Ил. Антоновъ, откри съ кратка привѣтствена рѣчь събора въ присѣдствието на пратеницитѣ на почти всички дружествени клонове и множество гости отъ града и провинцията. Слѣдъ като и прѣдседателъ на търновския клонъ привѣтствува съборянитѣ и гоститѣ, съборътъ бѣ поздравенъ отъ прѣдставителитѣ на търновския окръженъ управителъ, на министра на просвѣтата, на Юношеския Туристически Съюзъ, на търновския гарнизонъ, на търновския общински съвѣтъ, на гимнастическото дружество Юнакъ, на дружеството на запаснитѣ офицери, на дружеството на търновскитѣ занаятчийски и професионални организации, на колоездачното дружество, на търновскитѣ търговци и индустриалци, на инженерно-архитектното дружество, на спортния клубъ „Виктория“ и на търновския клонъ отъ Ю. Т. С. Купъ поздравителни телеграми свидѣтельствуваха за интереса, който добри българи отъ всички крайща на страната проявяваха къмъ дѣлото и идентъ на туризма. Слѣдъ краткъ, но прочувственъ поменъ за патрона на дружеството, Алеко Константиновъ, отъ трагичната кончина на когото тъкмо този день навършваха 25 години, и за починалия прѣзъ изтеклата година почетенъ членъ на дружеството, Иванъ Вазовъ, паметъта на които събранието почете съ ставане на крака, първото засѣдание на събора се приключи съ хубавия и интересенъ рефератъ на г. д-ръ Кр. Дрончиловъ — Туристътъ и природата, кратко резюме на който ще дадемъ въ една отъ иднитѣ книжки на списанието.

Вечеръта въ честъ на съборянитѣ бѣ дадена вечеринка-балъ, на която търновското гражданство засвидѣтельствува своитѣ симпатии къмъ туриститѣ и тѣхното дѣло.

Вториятъ съборенъ день, 25 май, сутринъта бѣ посветенъ на тържественото освещаване на хижата — първия туристически домъ въ страната, дѣло на туристически духъ и солидарностъ. Слѣдъ обѣдъ съборътъ имѣ второто си засѣдание. Слѣдъ провѣрка на пълно-

мощията на клоновитѣ пратеници се оказа, че на събора сж прѣдставени 14 клона (отъ 18) съ 46 делегата. Отъ Централното Настоятелство присѣдствуваха шестима отъ членоветѣ му. Прѣдседателъ на послѣдното прочете своя отчетъ за дѣйността на дружеството прѣзъ изтеклата година.

Споредъ сѣщия въ организационно отношение дружеството отбѣлзва прѣзъ отчетното врѣме възобновяването на 3 стари клона — въ Плѣвене, Кюстендилъ и Казанлъкъ, и основаването на четири нови — въ Русе, Стара-Загора, Радомиръ и св. Врачъ, съ което числото на клоноветѣ се е увеличило отъ 11 (на миналия съборъ) на 18. Общиятъ брой на членоветѣ е достигналъ 1850 и постоянно расте. По отношение книжовната дѣйностъ на дружеството съ подобряването на дружественото списание се констатира и едно засилване на интереса въ обществото къмъ него и къмъ туризма въобще, а съ това се увеличава и броятъ на абонатитѣ му. Докато по-рано абонати нечленове почти не е имало, а за съжаление и нѣкои членове сж връщали списанието и отказвали получаването му, прѣзъ XIV си годишнина, когато то почва да излиза въ днешния си видъ и форма, то брой абонати нечленове около 700 и членове 1100. Отъ първитѣ мнозина сж станали вече членове на дружеството.

Контролната комисия намира, въ доклада си, всички смѣтки на Централното Настоятелство редовни и, като иска отъ събора да одобри направенитѣ, наложени отъ врѣмето и постоянно растящата скѣпотия непрѣдвидени разходи и прѣвишение на разходитѣ по издаването на съюзния органъ, прѣдлага освобождаване Централното Настоятелство отъ отговорностъ за отчетния периодъ. Слѣдъ оживени дебати и общо одобрение дѣйността на Централното Настоятелство прѣзъ изтеклата година и съ пожелание за нейното разширение и затвърдяване, както и за проявяване по-голѣма заинтересованостъ къмъ общо-дружественитѣ работи отъ страна на клоноветѣ, съборътъ освободи Централното Настоятелство отъ отговорностъ за дѣйността му отъ XIV редовенъ съборъ до днесъ.

Третото си заседание, сутринъта и слѣдъ обѣдъ на 26 май, съборътъ посвети изцѣло на измѣненията на устава. Миналиятъ XIV редовенъ туристически съборъ възложи на Централното Настоятелство да изработи проектъ за измѣнение на дружественния уставъ и съгласуването му съ нуждитѣ и изискванията на новото врѣме. Изработениятъ отъ Централното Настоятелство проектъ бѣ разпратенъ своеврѣменно на клоноветѣ за проучване и разискване, съ което и работата на събора бѣ значително облекчена. При все това разискванията по измѣненията на устава отнѣха цѣлия день на събора. Приетитѣ отъ послѣдния измѣнения се свеждатъ къмъ слѣдното:

Името на дружеството се промѣня въ Българско Туристическо (вмѣсто: туристско) Дружество (чл. 1). Изтъква се по-ясно, че неговата цѣль е културно-просвѣтна, като това изрично се казва въ началото на чл. 2. Къмъ срѣдствата за постигане на тази цѣль въ всичкитѣ ѝ прояви се подчертава изрично и обединението на туриститѣ въ България (чл. 3). Централното Настоятелство на Дружеството ще се избира за напрѣдъ измежду членоветѣ на най-многочисления и изправенъ клонъ, въ чието сѣдалище и ще остава (чл. 5). Новооснованитѣ клонове трѣба да носятъ българско име (чл. 10). При по-голѣмитѣ клонове се прѣдвижда образуването на секции за по-лесно администриране на организацията (чл. 8). Увеличава се приносътъ на клоноветѣ за централата, като за напрѣдъ всѣки клонъ ще внася въ централната каса на дружеството за всѣки свой редовенъ членъ по 1 лв. мѣсечно (за съ-

пруги на членове — 50 ст.) и 10% отъ приходитѣ отъ всички забави, вечеринки, сказки, утра и пр., които клонътъ устройва съ каквато и да било цѣль (чл. 14). Прѣдвижда се извѣстна контрола на клоноветѣ отъ страна на Централното Настоятелство, безъ съ това да се нахърнява клоновата автономия (чл. 23).

Членоветѣ на Дружеството биватъ: редовни, почетни и дарителни. Могатъ да бждатъ членове на дружеството навършилитѣ 21 година български граждани (чл. 32). Членове-юноши за на прѣдъ нѣма да има, тъй като тѣхното естествено мѣсто се явява Юношеският Туристически Сюзъ (съборътъ постави приемането на тази редакция на членъ 32 въ зависимостъ отъ рѣшението на събора на Ю. Т. С. по сжщия въпросъ. Състоялиятъ се на 30.VII до 1.VIII т. г. съборъ на Ю. Т. С. прие уговоренитѣ измѣнения въ сюзния си уставъ, съ които се опрѣдѣля като прѣдѣлна възраст за членове на юношескиятъ туристически дружества 21 година, като членове, които навършатъ 21 година, могатъ да останатъ за спомогателни членове, съ право само на избираемостъ за въ управителнитѣ тѣла на дружествата или сюза).

Дружественото списание става задължително за всички членове (съпругъ и съпруга получава въ 1 течение). Прѣдвижда се образуването на Фондъ „Български Туристъ“ за осигуряване издаването на списанието и подготвяне и на други дружествени издания (чл. 51). Дружественитѣ събори ще се свикватъ за на прѣдъ отъ клоноветѣ, а не отъ Централното Настоятелство (чл. 59). Прѣдседателитѣ на клоноветѣ участвуватъ по право (като тѣхни прѣдставители) на събора (чл. 63). Освѣнъ тѣхъ, всѣки клонъ има право да изпраща по 1 делегатъ за всѣки 50 души и остатъкъ надъ 50 души редовни и изправни членове (чл. 64). Прѣдложения за измѣнение на устава за на прѣдъ ще може да прави и Централното Настоятелство, а не само клоноветѣ (чл. 68). Спогодбенитѣ сждъ се изоставя изцѣло. Установява се за дружественъ празникъ Илинъ-денъ (2 августъ), въ който денъ да се устройватъ навсѣкждѣ туристически тържества (чл. 79).

Измѣненията на устава влизатъ въ сила веднага съ приемането имъ отъ събора, само постановленията на чл. 14 — отъ 1 юли 1922 година.

Въ четвъртото си заседание, на 27 май, съборътъ разисква и прие бюджетъ проекта на Централното Настоятелство за идущата финансова година (1.IV.1922 — 1.IV.1923 г.). Въ окончателно приетата му форма той възлиза на 170,000 лв. приходъ и толкова разходъ. Прѣдвиди се покоай другото и единъ плащанъ човѣкъ за канцеларията на дружеството и възнаграждение на секретаръ-касиера. За списанието се опрѣдѣли годишенъ абонаментъ за членове 40 лв., а за нечленове 50 лв., плащани наведнажъ или на два пѣти (по наполовина).

По прѣдложение на Централното Настоятелство бидоха прогласени за почетни членове на Българското Туристическо Дружество: Д-ръ П. Козаровъ (София), Ст. Н. Шишковъ и Павелъ Жилковъ (Пловдивъ), Ник. Лодовъ и С. Стайковъ (Дупница), арх. Г. Козаровъ, Леонъ Филиповъ и Юрд. Константиновъ (Търново), Ник. Алексиевъ (Враца) и Ат. Цвѣтковъ.

Поѣдставениятъ отъ Централното Настоятелство проектъ на правилникъ за излетитѣ се прие като основа, като се прѣдостави на клоноветѣ да си изработятъ всѣки свой уставъ въ духа на проекта и го поѣдставятъ за одобрение отъ Централното Настоятелство. За клонове, които не си изработятъ свои правилници, остава въ сила горниятъ.

Слѣдъ това съборътъ се занима съ подигнатитѣ отъ нѣкои клонове и членове разни въпроси, по поводъ на които се вмѣни въ длъжностъ на клоноветѣ да обрѣнатъ повече внимание да се снабдятъ съ необходимъ туристически инвентаръ, да размѣнятъ помежду си снимки, да поставятъ по въз-

можностъ табла по гаритѣ, да се заематъ съ бѣлѣзането на пѣтища и пѣтеки до интересни мѣста въ района имъ, да гледатъ да използватъ трудовата повиностъ на членоветѣ си за постигане на нѣкои дружествени цѣли.

За усиляване на фонда „Български Туристъ“ се установи седмица на списанието, прѣзъ която всѣки клонъ е длъженъ да проагитира списанието, да записва абонати и да устройва нѣкоя забава или по другъ начинъ да събере срѣдства за фонда и вънъ отъ абонамента за списанието.

По подигнатия отъ Габровския клонъ въпросъ за измѣнение на химна се прие, всѣки клонъ, който пожелае, да си изработи маршъ и да го прѣдстави въ идния съборъ, та по такъвъ начинъ да се образува дружествена сбирка отъ туристически пѣсни.

За мѣсто на идния съборъ се опрѣдѣли по покана на русенци гр. Русе, кждѣто до сега не е ставалъ.

Засѣданието се завърши съ избора на ново Централно Настоятелство, въ състава на което бидоха прѣизбрани г. г. Ил. Антоновъ (прѣдседателъ), Д-ръ Кр. Дрончиловъ (подпрѣдседателъ) Висалъ Христовъ (секретаръ-касиеръ), Д-ръ П. Пѣвъ (домакинъ-библиотекаръ), Д-ръ Ив. Велковъ (редакторъ), Ник. Галчевъ и Дим. Сжселовъ (свѣтници), а на мѣстото на г. Пушкировъ биде избранъ г. Василъ Захариевъ (свѣтникъ).

Въ послѣдното засѣдание на събора, на 28 май сутринта, г. Жековъ (Търново) прочете много интересния си и свършенъ рефератъ на тема: Туризмътъ като срѣдство за укрѣпяване и развиване на чувството родолюбие, който сжщо ще прѣдадемъ въ кратецъ въ една отъ слѣднитѣ книжки на списанието.

Съборътъ бѣ закритъ съ кратка благодарствена рѣчь отъ прѣдседателя г. арх. Козаровъ.

Нови клонове. — Пробудилиятъ се прѣзъ пролѣтѣта духъ на организиране и сплотяване на туриститѣ и любителитѣ на природата отъ разнитѣ крайща на родината се засили все повече съ наближаване на врѣмето за редовния годишенъ съборъ на дружеството, така че въ отчета си до събора Централното Настоятелство можѣ да констатира възобновяването на три стари (въ Кюстендилъ, Плѣвенъ и Казанлъкъ) и основаването на четири нови (въ Русе, Радомиръ, Св. Врачъ и Ст.-Загора) клона. По врѣме на събора се съобщи за възобновяването и на Горне-орѣховския клонъ, а слѣдъ събора бѣ приетъ за клонъ на дружеството Варненското Туристическо Дружество „за изучаване на България“, възобнови се клонъ въ Т.-Пазарджикъ и се основаха нови клонове въ с. Студена (Софийско) и въ с. Устово (Пашмаклийско).

— Новоосновениятъ клонъ отъ Б. Т. Д. въ гр. Радомиръ, Колошъ, е ималъ на 28 априлъ т. г. общо събрание за организиране на излетната дѣйностъ прѣзъ лѣтото и за избиране настоятелство на клона вмѣсто врѣменната тричленна комисия. Въ настоятелството сж избрани: за прѣдседателъ Вл. Бояджиевъ, подпрѣдседателъ Мил. Богдановъ, секретаръ Д-ръ Ал. Шонтовъ, касиеръ Иванъ х. Станчовъ и свѣтници Янко Любеновъ и Ив. Сърбински. На събранието сж присжствували 18 члена.

— На 23 априлъ въ гр. Ст.-Загора група мѣстни туристи сж имали срѣща, на която г. Хр. Маниковъ е държалъ бесѣда върху туризма у насъ, неговото появяване и развитие, значението му като културна организация въ страната и неговитѣ цѣли и задачи, слѣдъ което сж били размѣнени мисли относно основаването на клонъ отъ Б. Т. Д. въ града. Избранъ е билъ врѣмененъ комитетъ, който да проагитира идеята между гражданството и да подготви и свика общо събрание. Това се състояло на 30 априлъ и рѣшило окончателно основаването на Старо-загорски клонъ Сърнена Гора отъ Б. Т. Д. То възложило на една комисия да изработи уставъ на клона, който е билъ приетъ на слѣд-

ното събрание, състояло се на 7 май. Първото събрание е избрало и настоятелство на клона въ съставъ: прѣдседателъ Г. Фетваджиевъ, подпрѣдседателъ Ст. Минковъ, секретаръ Хр. Маниковъ, касиеръ Ст. Стояновъ, болничаръ-фотографъ П. Петковъ и съвѣтници поручикъ Поповъ и Ст. Стаевъ. Прѣдъ събора клонътъ е броилъ вече 70 члена и на събора бѣ прѣдставенъ отъ двама делегата.

— На 14 май въ гр. **Казанлъкъ** група стари и млади туристи, членове на заглѣхналия прѣзъ врѣме на войнитѣ Казанлъшки клонъ Орлово гнѣздо отъ Б. Т. Д. и на Юношеското Туристическо Дружество Розова Долина отъ Ю. Т. С., и любители на туризма устроили организационенъ излетъ до дефилето надъ с. Енина въ околността на града. Тамъ, срѣдъ красивата природа на тоя дивенъ старопланински кѣтъ, се състояло събрание, на което слѣдъ като се спомнила дѣйността на „Орлово гнѣздо“ прѣди войнитѣ и се изтъкнало грамадното значение на туристическитѣ организации, е рѣшено възобновяването му. Събранието е избрало и първото настоятелство на възобновения клонъ въ съставъ: прѣдседателъ Вл. Бакаловъ, секретаръ-касиеръ Ст. Кеманаджиевъ, домакинъ-библиотекаръ Ст. Маленовъ и съвѣтници Ст. Енински, Ив. Геневи и Инко Илиевъ. Клонътъ бѣ прѣдставенъ на събора съ единъ делегатъ. Числото на членоветѣ му, което въ навечерието на събора бѣ 26 души, постоянно расте.

— Въ прѣдвечерието на събора, на 21 май т. г. въ гр. **Горна Орѣховица** група любители на природата и туризма се събрали да размѣнятъ мисли върху организирането на туризма въ града имъ въ свръзка съ подготвяне и насърчване изучаването на природата и рѣшили да възобновятъ стария, заглѣхналъ поради войнитѣ мѣстенъ клонъ отъ Б. Т. Д. На събранието сж присѣдствували 14 души. Избрано е било врѣменно настоятелство, което да ръководи дѣлата на клона до окончателното му оформяване и уреждане. Избранъ е билъ и единъ делегатъ за събора въ Търново. Клонътъ бѣ приетъ отъ събора въ четвъртото му засѣдание, на 27 май, и взема участие въ послѣднитѣ двѣ засѣдания.

На 24 юни клонътъ е ималъ общо събрание, което е избрало настоятелство въ съставъ: прѣдседателъ Анастасъ К. Бошняковъ, секретаръ Ив. Иорд. Дремовъ, допълнителенъ членъ Тодоръ Ст. Славчевъ и съвѣтници Илия Пенчевъ и Паскалъ Паскалевъ.

— **Варненското** туристическо дружество За изучаване на България, което съществува отъ двѣ години насамъ и по извѣстни вътрѣшни причини до сега стоеше на страна, е рѣшило въ послѣдното си общо годишно събрание на 18 юни т. г. да влѣзе като Варненски клонъ въ Б. Т. Д. Събранието е възприело новоприетия на послѣдния съборъ дружественъ уставъ и е направило нужнитѣ измѣнения въ своя уставъ, за съгласуването му съ послѣдния. — Прѣзъ своето двѣ годишно съществуване дружеството е развивало оживена туристическа и научна дѣйност. Отъ отчетата на настоятелството за изтеклата година се вижда, че то е броило напоследѣкъ 73 члена, числото на които слѣдъ това събрание се увеличило на 89. Прѣзъ тази пролѣтъ сж направени 11 излета до бѣлѣжити мѣста въ Варненско. Финансовото положение на дружеството показва за отчетната година чистъ приходъ 1532 лв. Прѣзъ годината е дадена една забава въ салона на Търговската Академия и една вечеринка въ Общинския театъръ. — Новоизбраното настоятелство на клона има слѣдния съставъ: прѣдседателъ Василь Атанасовъ (учителъ), подпрѣдседателъ Г. Обрешковъ (търговецъ), секретаръ Др. Драгановъ (чиновникъ въ митницата), касиеръ Ив. Ивановъ, домакинъ-библиотекаръ А. Върбенковъ и съвѣтници Ив. Хесапчиевъ и Василь Василевъ.

Прѣзъ лѣтото клонътъ устрои единъ нѣколкодневенъ излетъ прѣзъ Бургасъ (съ миноноска) — Пловдивъ — Станимака — Бачковски манастиръ — Родопитѣ — Костенецъ — Чамъ Кория — Рила — Рилски

манастиръ — Дупница — София — Плѣвенъ, въ който участвуваха 28 излетници (8 дами и 20 господа).

— По инициативата на група младежи въ с. **Студена** (Софийско) се е състояло на 7 юли т. г. събрание въ основното училище, на което слѣдъ размѣна на мисли върху туризма и значението му за културното развитие на гражданството е основанъ клонъ отъ Б. Т. Д. подъ името Живата Вода. Сжщото събрание, на което сж присѣдствували 19 члена-основатели, е избрало и първото настоятелство на клона въ съставъ: прѣдседателъ Богданъ Христовъ, подпрѣдседателъ Методи Антоновъ и касиеръ-дѣловодителъ Димитъръ Г. Масларски.

— На 9 юли т. г. въ гр. **Т.-Пазарджикъ** туристи и любители на природата, между които и нѣкои стари членове на Б. Т. Д., други бивши членове на Ю. Т. С., сж имали събрание, на което сж рѣшили да възобновятъ заглѣхналия по врѣме на войнитѣ клонъ отъ Б. Т. Д. Славиеви гори. На събранието е приетъ врѣмения уставъ, размѣнени сж мисли по прѣдстоящата излетна дѣйност на клона и е избрано настоятелство въ съставъ: прѣдседателъ Хр. Стоманияковъ (мирови съдия), подпрѣдседателъ Н. Иотовъ (адвокатъ), секретаръ К. Раевъ (банковъ чиновникъ), касиеръ Ив. Бошковъ (адвокатъ) и домакинъ Т. Пеневъ (учителъ).

— Въ с. **Устово**, Пашмаклийско, група младежи сж имали на 12 августъ т. г. срѣща въ салона на програмназията, на която учителя г. Георги попъ Анастасовъ е държалъ бесѣда върху значението на туризма и задачитѣ на Б. Т. Д. Слѣдъ размѣна на мисли по подигнатитѣ отъ г. попъ Анастасова въпроси групата се конституира въ събрание, което рѣшава да се основе клонъ отъ Б. Т. Д. въ с. Устово, като му дава името Кървава стѣна. На това събрание сж присѣдствували 18 души. Избрано е и първото настоятелство на клона въ съставъ: прѣдседателъ Никола Маноловъ Ружинковъ, подпрѣдседателъ Ник. Ст. Коневски, секретаръ Стою Пандалиевъ, касиеръ Хрони Димитровъ, библиотекаръ Петко Поповъ и съвѣтници: К. Райдовски и Василь Петковъ.

Дупница. — Главната грижа на мѣстния клонъ отъ Б. Т. Д. прѣзъ това лѣто бѣ доизграждането на хижата Скакавица. Всичкото внимание и дѣйност на двѣтѣ туристически дружества въ града, гражданското и юношеското, бѣха насочени къмъ тази тѣхна съкровена мечта, която това лѣто трѣбаше да приеме реаленъ образъ и да увѣнчае многогодишенъ трудъ и старания. За да събератъ нужнитѣ още за благоприятното довършване на хижата срѣдства, които въ днешнитѣ ненормални врѣмена сж все недостатѣчни, двѣтѣ дружества уредиха на 25 юни т. г. День на хижата Скакавица. Въ продължение на цѣла седмица дупнишкитѣ туристи подготвиха и проагитираха между гражданството това първо по рода си празненство, на което дупничани за лишенъ пѣтъ манифестираха своитѣ симпатии къмъ великитѣ идеали на туризма. Сутринята на 25 юни имаше забава въ военния клубъ, а слѣдъ обѣдъ — общо веселие и хора въ двора на мъжката гимназия. Прѣзъ цѣлия день се продаваха зелени ленти — „День на хижата“ и картички съ изгледи отъ хижата. Въ салона на гимназията бѣ уредена Рило-Родопска изложба отъ фотографии на тѣхнитѣ най-красиви кѣтове. Цѣлиятъ градъ взе най-живо участие въ това празненство на дупнишкитѣ туристи. Мило бѣ да гледа човѣкъ, какъ хиляди хора, обкичени съ зелени ленти, живѣеха съ радоститѣ на безгрижния туристъ. Гиздавата Рила пращаше на всички своитѣ мили привѣти и придаваше една необикновена веселост на празника. — Добъръ организиранъ и добръ изнесенъ, Деньътъ на хижата даде и добъръ резултатъ: чистия приходъ е около 10.000 лв., къмъ които се прибавятъ още 3000 лв., подарени отъ дупнишкия гражданинъ г. Г. Петровъ, и ангажимента на другъ дупнишки гражданинъ, г. Ханмовъ, да заплати прѣвоза на дървения материалъ отъ селото до хижата — едно дарение отъ други 5000 лв., — за което

тѣзи граждани иматъ благодарността и признателността на всички български туристи.

Работитѣ по довършването и нареджането на хижата сж почнати на 2 юли отъ трудоваци-доброволци. Прѣзъ цѣлия мѣсецъ се работи най-усилено, за да се приготви хижата за дружествения празникъ, 2 августъ, когато стана тържественото ѝ освещаване. Клонътъ положи всички усилия за по-тържественото изнасяне на това първо по рода си туристическо празненство у насъ. Освещаването на първата планинска хижа въ България трѣбаше да събере прѣдставителитѣ на туризма отъ всички крайща на страната, да имъ покаже силата на тѣхния духъ, на тѣхната солидарностъ, да имъ вдѣхне вѣра къмъ самитѣ тѣхъ и ги призове къмъ работа за прѣуспѣването на туристическитѣ идеали у насъ.

Въ уреденитѣ слѣдъ освещаването на хижата групи излети съ разни маршрути клонътъ взе най-живо участие. Негови членове имаше почти въ всичкитѣ групи. Импозантна бѣ групата млади и възрастни туристи — около 800 души — прѣдставители отъ всички крайща на родината, която рано сутринта на 3 августъ потегли отъ хижата за Седемтѣ езера—Еленинъ-врѣхъ—Рилския манастиръ, на поклонение на народната българска светиня, която съ своята привлекателна сила ще си остане за винаги мощенъ крѣпитель на родния туризъмъ. Отъ Рилския манастиръ се образуваха нѣколко по-малки групи, които тръгнаха по разни направления, да обходятъ дивнитѣ кѣтлове на Рила, а нѣкои да прѣскачатъ и отатѣкъ и назърнатъ и въ приказния Пиринъ.

И слѣдъ голѣмитѣ рилски тържества излетната дѣйностъ на клона не прѣстана. Освѣнъ много добръ посещаванитѣ, почти еженеделни еднодневни излети изъ околността на града, клонътъ уреди на 27, 28, 29 и 30 августъ четиридневенъ излетъ до Черния врѣхъ на Витоша. Излетничитѣ минаха прѣзъ с. Студена, отъ кѣдѣто заедно съ другаритѣ отъ тамошния клонъ Живата вода отъ Б. Т. Д. образуваха седмата група въ традиционния излетъ на Софийци. Въпрѣки лошото врѣме излетътъ излѣзе сполучливъ и срѣщата горѣ на върха бѣ мила и задушевна.

Пловдивскиятъ клонъ Калояновъ врѣхъ отъ Б. Т. Д. развива отъ събора насамъ твърдѣ оживена излетна дѣйностъ. Особено добръ уредени се явяватъ неговитѣ официални излети, винаги много добръ посещавани. Винаги отъ голѣмо туристическо възпитателно значение, тѣ сж толкова повече желателни за единъ градъ като Пловдивъ, дѣто личната туристика още не е заловила корень, дѣто се чувствува нуждата отъ една систематическа пропаганда на практическия туризъмъ. Това се потвърждава отъ отрадния фактъ, че почти слѣдъ всѣки излетъ броятъ на членоветѣ се увеличава. Много похвална е заведената отъ клона практика, да си дава отчетъ за всѣки устроенъ излетъ, като го съобщава и въ Централното Настоятелство. Съ това се туря начало на излетнитѣ протоколи, които заедно съ излетнитѣ листове рисуватъ развитието на туризма и историята на туристическитѣ организации, и ние бихме желали да видимъ примѣра на пловдивчани послѣдванъ и отъ другитѣ клонове.

Покрай еднодневнитѣ излети до близкитѣ родопски селища и манастири клонътъ е устроилъ на 25 юни т. г. агитационенъ излетъ до Станимака — Бачковския манастиръ, въ който участвували 80 души. Въ Станимака е станала срѣща съ мѣстни любители на природата и сж размѣнени мисли за организиране на туризма въ този край, като се подготви и основаването на клонъ отъ Б. Т. Д. въ Станимака.

Другъ такъвъ агитационенъ излетъ е билъ уреденъ на 23 юли до гр. Т.-Пазарджикъ, на срѣща съ току-що възобновения клонъ Славееви Гори отъ Б. Т. Д. Внушителното шествие на 38 жизнерадостни туристки и туристи изъ града е поддѣйствувало особено насърчително и вляло нова струя животъ въ подемащия се ново мѣстенъ клонъ. Размѣнени сж били мисли по ре-

дица въпроси въ свръзка съ организиране на туризма и туристическата пропаганда, устройване на излети-срѣщи и задружна туристическа дѣйностъ.

На 1 и 2 юли клонътъ е уредилъ двудневенъ излетъ до Белмекенъ, Родопитѣ, извънредно добръ посѣтенъ. Участвували сж 120 души, повечето отъ които сж останали на вилитѣ въ Костенецъ, а 32 души сж потеглили за върха. На връщане тѣ се срѣщнали при езерото подъ Равни Чалъ съ група излетници отъ Софийския клонъ Алеко Константиновъ, които били на пътъ за върха.

На 16 юни клонътъ е направилъ традиционния си излетъ до „Калояновъ врѣхъ“. Излетътъ билъ обявенъ чрѣзъ вѣстничитѣ и съ специални обяви — плакарди. Участвували сж 50 души излетници.

На 27 и 28 августъ, въпрѣки неблагоприятното врѣме, сж били уредени два излети: единъ до Бѣла Черква въ Родопитѣ и другъ до София — Черни врѣхъ (участие въ традиционния излетъ на софийци).

Врачанскиятъ клонъ Веселецъ отъ Б. Т. Д. устрои на 2 юли т. г. друженъ излетъ—срѣща на клоновѣтѣ Алеко Константиновъ (София), Кайлъшка долина (Плѣвенъ) и Веслецъ (Враца) до „Леденицата“, една отъ най-хубавитѣ наши пещери, на 3 часа западно отъ гр. Враца, въ Врачанския балканъ. На излета участвуваша повече отъ 200 души туристи и гости. Въ тази книжка на списанието даваме едно хубаво описание на тоя излетъ отъ плѣвѣнския другаръ г. Илия Бърдаровъ.

ВѢСТИ И ВЪЛѢЖКИ

VII. редовенъ съборъ на Ю. Т. С. — Той стана въ Дупница прѣзъ юли т. г. Отъ цѣла България се стекоха повече отъ 2000 юношки и юноши-туристи, наводнича цѣлия градъ и му придадоха празниченъ видъ съ своя бодъръ духъ и спортнитѣ си носии. Градътъ тържествуваше и съ нескривана радостъ празнуваше празника на младежѣта, празника на нова млада България, нова по духъ и по сили.

Тукъ идѣха младежитѣ на другарска срѣща, да хвърлятъ погледъ назадъ, да стегнатъ редовѣтѣ си и да чертаятъ пѣтя въ бъдещето. Съ каква жаръ, съ какво увлечение разискваха за живота на тѣхнитѣ организации, създадени отъ самитѣ тѣхъ, за бъдещето на които единствени тѣ носятъ отговорностъ!

Туристическитѣ и спортни организации, организации на духа, сж нѣщо ново за живота на нашето юношество. Тѣ влияятъ и ще влияятъ най-благоотворно върху духа на младежѣта. Това, което българската педагогическа школа бѣ забравила да даде на младежѣта — възпитанието на духа и тѣлото, — младежѣта сама си го даде. Тя създаде своитѣ юношески организации, въ които се самоуправлява и самовъзпитава, развива чувството на общественостъ и чувството на дългъ, липсата на които тѣй въпиюще се чувствува навсѣкѣждъ и въ всичко у насъ. Нова България иде съ силно чувство на отговорностъ, навикнала на здравъ общественъ животъ още отъ училището, което за съжаление нѣма никакви заслуги въ това. Нѣкогашниятъ типъ на българския школьникъ: съ рошави коси, вдигната яка, блѣденъ, съ хлѣтнаги гърди и съ вѣчно кисела физиономия, отрицателъ на всичко, отрицаващъ и себе си, непознаващъ нищо друго отъ книгитѣ, политическитѣ скудоумия и кафенето, привърженикъ по мода на крайнитѣ социални течения, — тоя типъ е на пътъ да изчезне. Слѣдъ войнитѣ ние виждаме новия типъ на българския юноша: спретнатъ, съ бодъръ погледъ, силенъ тѣломъ и духомъ, съ вѣра въ себе си и въ другитѣ, винаги общественъ. Той обича България, защото я е прѣбродилъ на дългъ и на ширъ, защото я познава и е готовъ на всички жертви за близкитѣ си, за отечеството. Независимъ по духъ и възпитание, рано оформенъ като лич-

...остъ, готовъ за полезна творческа работа, свободобивъ по идеи, той обича свободата и е готовъ да се жертвува за нея.

Това е типът на новия българинъ. И не малка е заслугата на юношескитѣ туристически организации (наредъ съ спортнитѣ) за неговото създаване.

Ние присъствуваме въ заседанията на събора и прѣдъ насъ се открива постепенно картината на дружествения животъ: прѣзъ 1921/1922 г. Ю. Т. С. е броилъ 60 клона съ около 7,000 души членове. Числото на клоноветѣ и тѣхнитѣ членове постоянно расте. Съюзътъ се е разрастналъ достатъчно, сега е врѣме за вътрѣшна организация. Клоноветѣ организиратъ подготвителни чети: такива има при 28 клона съ 1290 члена. Това е пепинерата на бъдещитѣ юноши-туристи. Голѣмитѣ клонове образуватъ секции, за да държатъ по-стегната организацията. Но тѣ се и обзавеждатъ: 17 клона иматъ клубове или канцеларии; тѣ иматъ и хубави библиотеки съ 6126 тома книги. Паралелно съ туризма тѣ развиватъ и спорта: 23 клона застъпватъ било футболъ, колоездене, гимнастика и пр. Тѣ отдаватъ голѣмо значение, и то съ пълно право, на музиката. Болшинството отъ клоноветѣ иматъ хорове, оркестри или едноно и другото. При 18 клона има излетно-спомогателни каси съ 7271 лв. наличности. 18 клона притежаватъ собствени фондове „Хижа“. Хиже-стройството едва сега се поставя на по-здрава основа и то ще даде пълна възможностъ на юношитѣ да докажатъ своята организаторска дарба и творческа дѣйностъ. Туристическиятъ инвентаръ на дружествата е изобщо слабъ, а нѣкъдѣ и никакъвъ, но това не е попрѣчило ни най-малко да развиятъ много добра излетна дѣйностъ. Прѣзъ годината сж били направени 870 излета; срѣдно на клонъ по 22 излета. Тѣзи излети сж посѣтени отъ 13,539 съюзни членове и 3518 гости, което дава срѣдно на клонъ по 450 души излетници и срѣдно по 19 души на излетъ. Изминати сж при излетитѣ всичко 99,426 километра, отъ които пѣшъ 40,515 км., а съ прѣвозни срѣдства 58,791 км.

Туристическо-просвѣтната дѣйностъ тоже не е била забравена: четени сж и 168 реферата въ клоноветѣ. Оборота на клоноветѣ прѣзъ годината е възлѣзълъ на 715,000 лв., срѣдно по 20,000 лв. на клонъ.

Една хубава дѣйностъ въ миналото; но младитѣ делегати на събора не всѣкога сж доволни и чертаятъ рамкитѣ на още по-мощна дѣйностъ въ бъдаще. Общото впечатление отъ работата на събора е много добро: голѣмъ ентусиазмъ въ съюзната работа и най-живъ интересъ къмъ всѣко ново мѣроприятие. Въ нѣкои само отъ делегатитѣ се забѣлѣзва излишно увлечение при разискванията и влагане на лични амбиции при спороветѣ. Макаръ изобщо това да е присжщо на младостта, ние мислимъ, че трѣба да се избѣгва отъ юношитѣ въ тѣхнитѣ културни организации, където всички служатъ не за лични облаги, а само въ името на възвишени идеи.

Обаче съборътъ на Ю. Т. С. даде доказателства за голѣмо самосъзнание, като изрази единодушно желанието си да работи за туризма при пълно разбирателство и рамо до рамо съ Б. Т. Д. Това чувство на солидарностъ е най-добрия залогъ за прѣуспѣването на туризма въ България и за културната роля, която има да играе въ бъдаще.

Като свършваме бѣлитѣ си бѣлѣжки, ние не можемъ да скриемъ нашитѣ чувства на най-жива симпатия къмъ хубавото дѣло на сродната намъ организация на Ю. Т. С. и да ѝ пожелаемъ още по-бѣлскава дѣйностъ въ бъдаще.

Н. Галчовъ.

Годеницата на Монбланъ. — Макаръ и до днесъ още да срѣщаме въ отстранени покрайнини очудване у нашитѣ прости хора при вида на нѣкоя туристка, може

да се каже, че и у насъ жената си е извоювала вече правото да сподѣля мжкитѣ и радоститѣ на туриста, да обича природата, да живѣе въ нея, да тжрси и обича дѣвственитѣ ѣкжтове, да се радва на скрититѣ ѣчарове. А въ чужбина, особено въ излетни страни отдавна вече туристката не буди любопитство и очудване. И тамъ обаче е минало доста врѣме, докато „туристката“ добие, така да се каже, право на гражданство. Особено въ началото на развитието на туризма рѣдки единици отъ нѣжния полъ сж дрѣзвали да нагазватъ въ светая светихъ на природата. Възкачването на Монбланъ отъ mademoiselle d'Angeville е било цѣло събитие на врѣмето. Ето какъ една дописка отъ Шамони до парижкия вѣстникъ Журналъ де Деба описва случката:

„Цѣлата долина е въ голѣмо вълнение. Отъ възкачването на Сосюръ насамъ никое събитие не бѣ повдигало толкова сензация, както това, на което току-що бѣхме свидѣтели. Една жена имѣ куража да се изкачи на Монбланъ. Тя е французойка, госпожица д'Анжвилъ. Водачитѣ не намиратъ думи да възхвалятъ куража и енергията, съ които тя е прѣодошла трудноститѣ и опасноститѣ на изкачването. Когато тя се завърна, владѣеше пълнъ ентусиазмъ. Дадохъ се топовни гърмежи и населението отъ цѣлата долина се стичаше да види героинята, а името д'Анжвилъ е овѣковечено наредъ съ имената Жакъ Балма и Сосюръ“ (Jacques Balmat, водачъ отъ Шамони, който прѣвъ е намѣрилъ пътя за Монбланъ, Saussure женевски ученъ, прѣвъ туристъ на Монбланъ, по чиято покана и Балма е търсилъ пътя за върха).

Слѣдъ завръщането ѝ въ Парижъ госпожица д'Анжвилъ бива отново чествувана. Госпожа Емилъ де Жирарденъ пише за нея: „Героинята на елегантния и образованъ свѣтъ днесъ е прочутата госпожица д'Анжвилъ, тази неустрашима туристка, която миналото лѣто изкачи върха на Монбланъ, първата и единствена жена, която е прѣдприела този труденъ излетъ. Всѣки иска да ѝ види. Отъ всѣкъдѣ се трупатъ наоколо ѝ и на многото въпроси, съ които я атакуватъ, тя отговаря приветливо и умно“.

Слѣдъ възкачването на Монбланъ госпожица д'Анжвилъ прѣдприела още редъ излети. Тя е направила всичко 21 сериозни възкачвания. Шестедесетъ и деветъ годишна тя се изкачила на Олденхорнъ (3124 м.). Починала на 78 години, тя е погребана въ Лозана, съ лице къмъ планинитѣ, които тя толкова обичала въ едно врѣме, когато развитието на алпинизма и туристиката тепърва започвало.

Но госпожица д'Анжвилъ не е първата жена, която е стѣпала на върха на Монбланъ. Прѣди нея една мома отъ Шамони, Мария Пароди, е била прѣдумана отъ водачитѣ да участвува въ единъ излетъ до върха. Ето какъ просто тя разказва това свое приключение:

„Азъ бѣхъ бѣдна ратайка. Водачитѣ ми казаха единъ день, ние отиваме тамъ горѣ, ела съ насъ послѣ чужденцитѣ ще искатъ да те видятъ и ще ти дадатъ пари. Това ме накара да отида съ тѣхъ. На Гранъ-Плато азъ вече не можахъ да вървя по-нататѣкъ, бѣхъ много болна и лежахъ на снѣга. Азъ хрипѣхъ като кокошкитѣ, когато имъ е много горещо. Хванаха ме отъ двѣтѣ страни подъ ржка и ме влачиха нагорѣ. При Роше-Ружъ бѣ вече невъзможно да ме водятъ и така казахъ имъ: Оставете ме въ нѣкоя пукнатина на леда и вървете, дѣто щете. „Ти трѣба да дойдешъ съ насъ на върха“ отговориха водачитѣ. Хванаха ме, тѣтраха ме, блѣскаха ме, влачиха ме, най-сетнѣ стигнахме горѣ. Азъ не можахъ ни да виждамъ, ни да дишамъ, ни да говоря; тѣ казватъ, че съмъ изглеждала много жалко“.

Това изкачване наистина не е било „туристическо“ и не може да отнеме славата на госпожица д'Анжвилъ като първа туристка на Монбланъ.

Редакторъ: Ив. Велковъ.

Придворна Печатница.